

**PORABCI NA
KOROŠKEM
STR. 3**

**5. ŠTREKLJEVA
NAGRADA
MARIJI KOZAR
MUKIČ
STR. 5**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 13. oktobra 2005 ☀ Leto XV, št. 28, cena: 50 Ft

ZAMEJSKI SLOVENCİ DANES IN JUTRI

Okrogle mize na temo „Zamejski Slovenci danes in jutri,” ki je bila 1. oktobra v Spodnjih Slamenjah, so se udeležili predstavniki slovenskih manjšin iz Avstrije, Italije in Madžarske. Poleg pripadnikov manjšin so se pogovora udeležili tudi Andreja Šimenc z Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, akademikinja prof. dr. Zinka Zorko ter gospod Jure Žmauc, vodja oddelka za jugovzhodno Evropo pri Ministrstvu za zunanje zadeve.

Dr. Borut Holcman, vodja okrogle mize, je med drugim govoril o tem, da je Republika Slovenija v svojo ustavo zapisala, da bo s posebnim zakonom reševala

vprašanja, povezana s Slovenci po svetu, kar pomeni, da bo ena izmed prednostnih nalog države skrb za slovensko manjšino v zamejstvu. Slovenija je v 15 letih zakonsko uredila status dveh narodnostnih skupnosti, ki živita na njenem ozemlju in štejeta okoli 10 tisoč pripadnikov. In kaj je s Slovenci v zamejstvu? Po mnenju predsednika SLOMAK-a gospoda Rudija Paušiča je nastopil čas, da pričnejo v državnih institucijah v Ljubljani sistemsko obravnavati probleme Slovencev, ki živijo izven matice. Po osamosvo-

Udeleženci okrogle mize, katero je organiziral KUD Janez Urbas

jitvi Slovenije je bilo povsem normalno in razumljivo, da so prioritete matice drugačne, in predstavniki manjšin niso želeli razpravljati in izpostavljati svoje problematike. Niti kasneje niso storili tega, da ne bi zavirali procesa vstopanja Slovenije v Evropsko skupnost. Ker pa je Slovenija danes že članica Evropske unije, se po mnenju manjšin mora lotiti tega vprašanja. Država, ki ima enakovredni status z drugimi članicami, ima tudi vso pravico, da opozarja sosednje države glede ravnanja do njenih manjšin.

Opozarja Italijo, da je dolžna izvajati zaščitni zakon, Avstrijo, da je dolžna uresničiti določbe ustavnega sodišča o dvojezičnih napisih, Madžarsko, da je dolžna izvajati Sporazum o posebnih pravicah slovenske manjšine na Madžarskem in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji.

Za reševanje teh vprašanj potrebujemo včasih samo le posluš in dobro voljo. Zastavlja se vprašanje, ali je ureditev položaja slovenskih manjšin danes del zunanje politike. Po mnenju zastopnikov je naloga Slovenije in tudi zunanje poli-

tike RS utrditev in ohranitev Slovencev v zamejstvu. Bogaštvo, ki ga imamo doma in do leta 2007 tudi še preko meja, je tisto, za katerega se moramo zavzemati in boriti vsi.

Zakon o Slovencih v zamejstvu in po svetu je pripravljen in gre v parlamentarno proceduro. Morda se s tem zakonom zamejci ne bodo identificirali, kajti SLOMAK je zaprosil za nekaj vsebinskih sprememb; za manjšine v zamejstvu in po svetu naj skrbi imenovani minister, pri predsedniku vlade naj se ustanovi Svet za manjšin v katerem sodelujejo

predstavniki manjšin in državnih organov, zakon naj ureja financiranje manjšin, določi naj kriterije, po katerih se ne bodo pojavljali problemi prav glede financiranja manjšin.

Ker pa so v zadnjem besedilu tega zakona oklestili vse predloge, si bo SLOMAK prizadeval, da se v parlamentarni proceduri spremeni vsebina.

Slovenci v zamejstvu ne želijo biti za Slovenijo le finančni problem, matiča bi morala spoštovati njihovo specifičnost in videti v njih vsestransko investicijo tako na gospodarskem, kulturnem kot tudi na znanstvenem področju. Prebivalci Slovenije premalo

vedo o svojih rojakih, ki živijo izven meja, zato je potrebno, da mediji sistemsko in redno poročajo o manjšinah.

Namen okrogle mize je bil, da spodbuja druženje zamejskih Slovencev, da se odkrito spregovori o težavah in se objektivno seznanijo slovenska javnost. S tem je cilj organizatorja bil dosežen.

Janez Urbas je pa želel ustvariti tudi posebno vzdušje za udeležence srečanja, zato je v popoldanskem programu organiziral tekmovanje v pravi divjačinskega golaža.

A. Kováč

PRISPEVEK K DVOJEZIČNEMU POUKU

(Ali pojasnila gospe Suzani Guoth, in ne samo njej)

Naj bo moj zapis res samo skromen prispevek ali pojasnilo ali preprosto rez v abstraktno teoretiziranje gospe Suzane Guoth, ki je v uvodu svojih ekspertiz »pozabila« zapisati, da je pred upokojitvijo bila profesorica nemščine, torej tujega jezika, v Sombotelu, kjer tudi živi, to je kakih 60 kilometrov od Porabja, in da verjetno nikoli v življenju ni od znotraj videla nobene porabske narodnostne šole, kaj šele spoznala življenja in dela v njej.

Berem, berem in se samo čudim, kako si nekdo, tako zelo nepoučen, sploh drzne razpravljati o tako občutljivih vprašanjih. Naslov 2. članka »Učbenike si moramo napisati sami« me je prepričal, da bi gospo bilo potrebno začeti poučevati pri črki A. A mislim, da nima smisla. O porabskem učbeniškem projektu, sicer za slovenščino in spoznavanje slovenstva, v katerem je doslej izšlo že 12 učbenikov, ki so nastali v Porabju – smo si jih napisali sami – že čivkajo vrabci v rabski dolini. Če kakšen ravnatelj sanja o prevzemu učbenikov in snovi (vsebin) z onkraj državne meje, pomeni, da je strokovno zelo nekompetenten, nad čemer se je potrebno globoko zamisliti; ali pa ga je gospa, nad izvajanjem kate-re se je tudi potrebno globoko zamisliti, pač v svoji nepoučenosti o porabskem narodnostnem šolstvu narobe razumela. Vsi, ki smo na nek način vpleteni v uvajanje dvojezičnega pouka v porabske narodnostne šole, vemo, da se bodo za potrebe le-tega morali v najkrajšem možnem času prevajati v slovenski jezik veljavni madžarski učbeniki za nejezikovne predmete, če želimo, da bodo učitelji in učenci imeli ustrezne učne pripomočke. Tako to počnejo (pretežno učitelji!) tudi na dvojezičnem območju v Prekmurju v Sloveniji.

Tudi v zvezi z nekaterimi stavki iz 1. članka lahko samo zavijem z očmi in zatrdim, da še noben porabski dijak doslej (pa to problematiko spremljam že skoraj 13 let) pri vpisu na študij ni bil diskriminiran zaradi jezikovnega primanjkljaja v državnem jeziku! (Kvečjemu so bili posredi drugi problemi, ki nimajo nobene zveze z narodnostno pripadnostjo.) Take demagoške razprave so pač odraz popolnega nepoznavanja situacije. Ne dvomim v teoretično relevantnost zapisov gospe Guoth; teorije ni težko prepisovati oziroma prevajati, če si pismen in obvladaš več jezikov; skrbi pa me, da gospa pozablja na »porabski sociolingvistični kontekst«. Resni jezikoslovci namreč strogo ločujemo pouk maternega, drugega in tujega jezika oziroma pouk narodnostne materinščine staršev od pouka tujega jezika. Prav tako vemo, da so cilji jezikovnega pouka pri avtohtoni manjšini povsem drugi kot cilji pri pouku emigrantskih otrok. Kogar vse to strokovno zanima, se bo prav gotovo ustrezno poučil, če želi koristiti narodnostnemu šolstvu v Porabju. Žal, ne iz obravnavanih člankov, ki so skoraj sprejemljivi le na teoretični ravni, s porabsko stvarnostjo pa, žal, nimajo nobene zveze.

Tudi 3. članek je prinesel nekaj »cvetk«, tipičnih za nepoznavalca problematike, o kateri piše. Če bi se gospa malo bolj poglobila v strokovno literaturo o oblikah narodnostnega pouka pri avtohtonih manjšinah, bi vedela, da je znanstveno dokazano, da so najbolj optimalne – predvsem glede manjšinskega jezikovnega pouka in ohranjanja narodnostnih vrednot – prav šole z manjšinskim kot učnim jezikom; predpisi vsake države namreč ščitijo v prvi vrsti dominantni

državni jezik, zato se ga tudi v taki šoli učenci učijo kot učni predmet najmanj 5 ur tedensko! Če pa pomislimo še na vpliv okolja, javno rabo večinskega jezika, agresivnost večinskih medijev in še kaj, se nam res ni treba bati, da bi učenci v šoli z manjšinskim kot učnim jezikom bili jezikovno prikrajšani. Ni nam potrebno iskati primerov na Kavkazu – pozanimajmo se, kako je s šolstvom Slovencev v Italiji, Italijanov v Sloveniji in še kakšno bližnjo situacijo lahko preštudiramo.

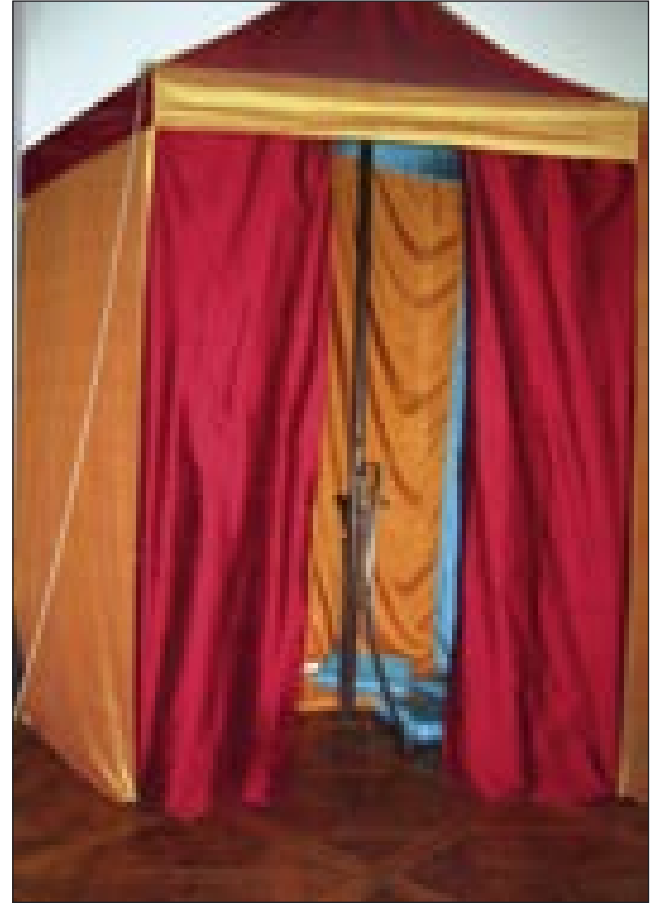
In še na kratko 4. prispevku ob rob: že vrsto let govorimo in pišemo o tem, da je najbolj učinkovito začeti otroka učiti izvorno materinščino (v našem primeru slovenščino) od prvih začetkov njegovega jezikovnega zavedanja! Aha – kdaj je to? Še pred rojstvom, skoraj od spočetja! Mame se namreč ljubeče pogovarjamo s svojimi otroki že takrat, ko so le-ti še pod našimi srci. Kako, za božjo voljo, lahko mama to počne v tujem jeziku??? Ko otroci pridejo v šolo, torej k jezikovnemu pouku, je že večji del zamujen. Starši bi morali biti tisti, ki bi brez predsodkov z otrokom govorili svoj jezik, se tega dosledno držali in otrok bi brez problemov pravočasno usvojil manjšinski jezik. Ker je v Porabju veliko število mešanih zakonov, je v takem primeru situacija najlažja: vsak od staršev govori z otrokom svoj jezik. Otrok le-tega veže na osebo in brez problemov usvoji oba jezika. Dobimo situacijo t. i. dvojezičnosti kot materinščine. To pa ni stvar šole, ampak osveščeni staršev o pomenu zgodnjega učenja obeh jezikov. Teorije iz obravnavanega prispevka se torej bolj nanašajo na pouk tujih jezikov in s Porabjem spet nimajo ne vem kake zveze.

Spoštovana gospa, pridite kdaj v Porabje, podrobno

Pripovedi iz Muzeja Murska Sobota

Turki pa Törki sreji Sobote

V Muzeju Murska Sobota so svoje mesto najšli Turki ali pa če šketete, Törki tö. Kak bi pa nej, vej pa so se telko naganjali po našoj krajini, se telko bojnali, napravili telko lagvoga, ka brezi nji ne more biti cejla naša zgodovina. Tak si leko poglednemo

maketo šatora, kakše so nosili s seuv in si je gori postavili na pouti ali pa pred kakšnim varašom, steroga so steli pod sebe spraviti. Za tou so mogli meti orožje, s sterim so ljudstvo v straji meli, ji vmarjali pa stero je bujlo tistoga, ka se njim je proti postavo. Zvün šatora tak leko vidimo turške sable, med njimi pa eške kakši jatagan tö. Jatagan je bole kračiši od sable, dapa nika menje oster pa nevaren za žitek. Za tiste čase so Turki meli trno moderno soldačijo, zato v muzeji ne falijo takši muzejski falati, steri so s štükovim prajom bole na daleč leko kaj lagvoga napravili človeki. Tak se pri šatori leko vidi balkanska tromblonska karabinka tö.

Turki so dosta lidi iz naše krajine odpelali v Nagykanizso. Tam so mogli za nji delati pa čakati, ka ji njihovi domanji nazaj küpijo. Iz tisti časov se eške gnesden ništerni pišejo po turškoj šegi: Türk, Jančar, Rituper pa eške kaj bi se najšlo. Dapa tou najdemo v knjigaj, stere pišejo tisti, ka delajo v muzejaj.

Miki Roš

spoznajte situacijo in šele na tej osnovi (in z iskrenimi nameni) pri kakšnem projektu tudi sodelujte in o tem pišite. Sicer je pa na Madžarskem vrsta pedagoških časopisov, katerim lahko ponudite svoja pisanja, Porabje namreč ni najbolj posrečena izbira. A za

uvod se o vsem dobro poučite. Lahko Vas povabimo tudi na učiteljska strokovna srečanja, da boste zelene informacije dobili iz prve roke...

mag. VALERIJA PERGER
pedagoška svetovalka

PORABCI NA KOROŠKOM

24. septembra je Zveza Slovencev na Madžarskem člane svojih kulturnih skupin pozvala na izlet. Ker pa je ostalo eške nekaj mest na avtobusi, smo se eni izmed članov predsedstva pridružili njim. Naša paut je pelala na avstrijsko Koroško. V Celovci je nas že čako

zgodovino, vörvaš njim. Tak je bilau z nami tö. Iz Celovca smo se napautili do Gosposvetskega polja, ka je znamenje začetka slovenske državnosti od 6. stoletja naprej.

Stavili smo se na Krnskem gradi pri Knežjem kamni, tam gde so gnauksvejta ustoličevali karan-

kjer je najvišji deželni duhovni dostojanstvenik - krnski püšpek - emo slovesno sveto mešo pa je blagoslovo deželnega kneza.

Mi smo si tö poglednili cerkev, stero so zozidali v 15. stoletji. Gnesden je najpomembnejša poznogotska cerkev na Koroškem.

V tej cerkvi pod staro oltarno mizo je zdaj postavljen menkši, mlašeči rimski sarkofag. V njem so zbrane relikvije prvega püšpeka pri Gospe Sveti, sv. Modesta. Ta cerkev pa ma nika iz Vgrskoga tö. Tau je pá golaubiš iz štüka nad vhomom. Krau Matjaž je na konci 15. stoletja dau strejlati tau cerkev.

Mi smo pa šli naprej po tisti pauti, stero je nutzapodo knez tö, vse do vojvodskega stola, steri je sklesan pa vküppostavljen s kamenja tak, ka ima dva stauca, enega na vzhodno,

drugega na zahodno stran obrnjenoga. Na prvom je sejdo sam vojvoda, pa deliu deželne zemle pa pravice, kdokoli je zaproso od njega, na drugom pa je sejdo goriški obmejni grof.

Vse te mesta označujejo korenine slovenstva na Koroškem. V

Porabce je po Celovcu vodil Jože Wakounig

prof. Jože Wakounig. Z njegovo pomočjo smo spoznali, kakšen je žitek gnesden na Koroškem.

Pogučavljali smo se v Mohorjevi hiši, za stero bi leko pravli, da je slovenska hiša, vejpa majo svojo knjigarno, stera je najstarejša na Koroškem, dvojezično šolo pa vrtec, kapejlo pa tü je sedež Narodnoga sveta koroških Slovencev, leko bi pa ešče naštejla dosta vse. Koroških Slovencev je malo menje kak petdeset gezero, majo pa več dvojezični vrtcov, šaul pa slovensko gimnazijo tö. Gnesden pri njij že vse več mlajšov geste v tej šolaj. Dapa zatok se oni tö borijo za obstoj. Dosta se Avstrijci korijo zavolo toga, ka njim imena vesi pa varašov ne pistijo vönapisati v slovenskom geziki tö. Vidli smo, ka nej leka stvar biti Slovenec nej na Madžarskom, nej v Avstriji, če rejsan živijo v lepi deželi, lejpoj krajini.

Dokaz lepote je celovška stolna cerkev tö, zozidana v 16.-17. stoletji v baročnem stilu. Pauleg cerkve, ki je posvečena sv. Petri in Pavli, je stari trg z mestnim znakom. Na trgi sta dva kipa. Eden od Marije Terezije, drugi pa celovski zmaj (sárkány).

Korošci se radi pohvalijo, da je ta pokrajina zibelka slovenstva. Ko vidiš pokrajino in spoznaš njino

tanske kneze (fejedelem). V Karantaniji (stari Koroški) je bilau ustoličevanje že pred prihodom krščanstva med Slovence in je ostalo še nekaj stoletij potem, ka so Slovenci gorvzeli kščansko vero. Vsak vladar Karantancev se je morau ustoličiti na knežjem

Vrbsko jezero je turistični biser Koroške

kamni in simbolično prejkvzeti oblast (hatalom) iz rok slovenskega ljudstva. Zadnji, steri je tak prejkvzejo oblast, je biu Ernest Železni leta 1414. Te kamen - simbol slovenstva - gnesden več ne stogi na Gosposvetskem polji, Avstrijci so ga odnesli v Deželni muzej v Celovec.

Iz Krnskega grada je paut vojvoda pelala prejk Gosposvetskega polja do Gosposvetske cerkve,

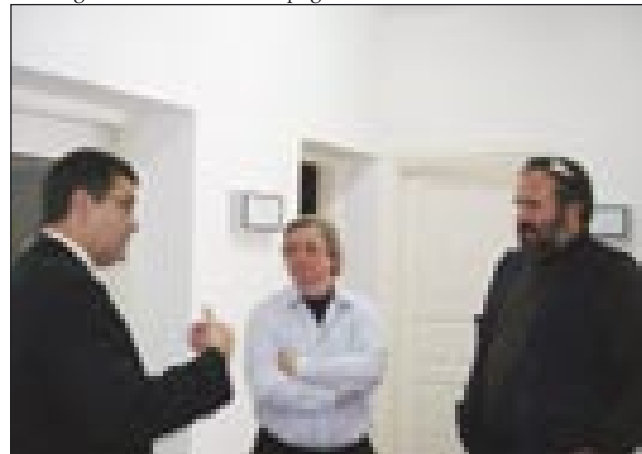
deželi, stero vsakšo leto obišeča dosta turistov, da se spočijejo pri Vrbskom jezeri.

Izlet po Koroški, srečanje s koroškimi Slovenci, je nam pokazo, ka se Slovenci med sebov razmejmo, če rejsan gučimo vsi svojo narečje. Zahvaljujemo se Zvezi za izlet, Slovincem na Koroškem pa za gostoljubnost.

Andreja Kováč

POGOVOR O SODELOVANJU MED RADIEMA

Da Slovenci (zelo) malo vedo o Porabju in Slovincih na Madžarskem, ni nova, je pa točna in kdajkoli dokazljiva trditev. Bolj so seznanjeni z razmerami med Slovenci na avstrijskem Koroškem in Slovenci v Italiji, zlasti po zaslugi RTV Slovenija, ki tema sosedama posveča mnogo več pozornosti kot Madžarski. Zato tudi pobuda odgovornega urednika Radia Maribor Antona Petelinška za pogovor v Monoštru s Francekom Mukičem, direktorjem in odgovornim urednikom slovenskega radia Monošter. Na pogovoru sta sodelovala tudi slovenski

Marko Sotlar, Francek Mukič in Anton Petelinšek po uradnem delu pogovora, medtem ko se je ta čas Edvard Pukšič pogovarjal za Radio Maribor s študentko Žužo Šulič (zato ga ni na fotografiji)

generalni konzul v Monoštru Marko Sotlar in urednik uredništva za čezmejno sodelovanje Edvard Pukšič.

Radio Maribor v svojih dnevnoinformativnih oddajah, tedenski oddaji Sotočje, ki jo pripravlja skupaj z radijsko postajo Koper in dopisnikom RTV Slovenije v Murski Soboti za prvi program Radia Slovenija in še nekaterimi drugimi oddajami, dokaj redno spremlja dogajanje med Slovenci na Madžarskem, zlasti v Porabju in Železni županiji pa tudi v Mosonmagyaróváru in Budimpešti. Ravno to je (lahko) dobra osnova za sodelovanje med radijskima postajama v Mariboru in Monoštru, zlasti na vsebinskem in tudi na tehničnem področju. Večina tehničnih novosti Radia Slovenija prestaja uvajalno obdobje v studijih Radia Maribor.

Radio Maribor je pripravljen v svojih oddajah in programih objavljati več prispevkov iz Porabja in Madžarske in enako željo je izrazil tudi odgovorni urednik Francek Mukič, zlasti zdaj, ko se je deloma že izboljšala slišnost slovenskega programa iz Monoštra. Boljša slišnost je tudi izhodišče za širitev sporeda iz sedanje ene ure dnevno med tednom na tri ure in iz dveh na šest ur ob nedeljah. Tedaj bodo lahko objavljali več različnih prispevkov iz Slovenije, tudi že pripravljenih reportaž in pogovorov iz programov Radia Maribor. Seveda je interes tudi obraten - Radio Maribor bo objavljati prispevke različnih novinarskih zvrsti, ki bodo nastali za Radio Monošter. Po tehnični plati je zdaj mogoča hitra in dokaj preprosta izmenjava prispevkov med radijskima postajama.

Odgovorni urednik Radia Maribor Tone Petelinšek, ki pripravlja več javnih radijskih oddaj, tudi skupaj s studiem v Koprju, je ponudil tudi, da v prihodnje v te oddaje pogosteje povabi tudi sodelavce iz Porabja. Ena takih oddaj je Radi imamo Slovenijo, druga je Radijska delavnica, katere uvodni del je bil pred nedavnim v Monoštru. Več obiskovalcev iz Slovenije naenkrat, kot ob Radijski delavnici, v Slovenskem domu še ni bilo.

Možnosti sodelovanja je torej nešteto, le lotiti se jih je treba in izkoristiti radijske medije ob meji. Pobude, o katerih je tekla beseda med predstavnikoma Radia Maribor in Radia Monošter, podpira tudi slovenski generalni konzul v Monoštru Marko Sotlar, ki ravno tako ocenjuje, da so zdaj Porabski Slovenci zastopani v slovenskih medijih, tako elektronskih kot tiskanih.

eR

OD SLOVENIJE...

Leto dni nove oblasti

Štiri največje stranke so 3. oktobra, leto dni po parlamentarnih volitvah, ki so prinesle spremembo na oblasti, različno ocenile uspešnost vlade ob prvi obletnici parlamentarnih volitev. Slovenska demokratska stranka (SDS) je z njenim delom in spremembo oblasti zadovoljna, v Novi Sloveniji (NSi) svojo vlogo pri preobratu ocenjujejo kot zgodovinsko, v opoziciji pa so bolj kritični. Po mnenju predsednika Liberalne demokracije Slovenije (LDS) Antona Ropa je to leto zaznamovala zlasti politizacija družbe, predsednik Socialnih demokratov (SD) Borut Pahor pa bi bil pri oceni uspešnosti vlade manj prizanesljiv, če ta v zadnjih dneh ne bi napovedala socialnih in gospodarskih reform.

Trije novi prazniki

Državni zbor je sprejel novelo zakona o praznikih in dela prostih dnevih. Novi prazniki so: 17. avgust - združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom, 15. september - vrnitev Primorske k matični domovini, in 23. november - Dan Rudolfa Maistra. Praznik samostojnosti ob 26. decembru pa je državni zbor preimenoval v Dan samostojnosti in enotnosti. Novi prazniki ne bodo dela prosti dnevi, saj bi to po mnenju vlade pomenilo dodaten izpad delovnih ur in posledično zmanjšanje konkurenčnosti gospodarstva.

Ungureanu na obisku v Ljubljani

Na enodnevnem uradnem obisku v Sloveniji se je mudil romunski zunanji minister Mihai-Razvan Ungureanu, ki se je z gostiteljem, zunanjim ministrom Dimitrijem Ruplom, zavzel za nadaljnjo poglobitev že sicer odličnih odnosov med državama, kot tudi za poglobitev sodelovanja obeh držav v okviru Evropske unije. Podobno sta na srečanju z romunskim gostom v Ljubljani ocenila tudi predsednik republike Janez Drnovšek in predsednik DZ France Cukjati.

Feri Lainšček

BIVŠI

»Tak se držiš, kak ka bi meo zlato pero v riti!«
 »Tak si pravila tudi prejšnjomi...«
 »On je bijo bar moški, ti si pa duplin! Pri njem sam bar znala: če je trbelo skūjati, sam kūjala, če je trbelo zribati, sam ribala, če me je trbelo držati, sam pa držala. Če pa nej, te sam pa dobila.«
 »Pa glij tou ti zdaj fali, ali ka?«
 »Pri teba je zdaj tak, te pa že čisto ovak. Kumaj se navadim, ka je prav eno, že je po tvoje prav drugo. Gvūšno pa je nej nikdar prav, tak kak ges mislim...«
 »Dobro, pa ka te zdaj misliš?«
 »Gezero je potī na toum svejti. Cejli žitek leko odiš, pa ne boš stoupo na svoje stopaje. Za menē pa se ništerne reči tak prekleto ponavljajo, ka se mi že nouro vidi pa de najboukše, če tomi napravim konec...«
 »Tou maš prav. Človek, šteri beži pred svojimi stopaji, je gvūšno nej na pravoy poti. Človek, šteri se je pri ponavljanji nej nika navčo, pa de ene stvari gvūšno mogo do smrti ponavlati...«
 »No, vidiš!?«
 »Ka!?!«
 »Ka mi že pa tanače davleš. Samo, ge toga več neščem poslušati...«
 »Dobro, te mo pa tiu.«
 »Pravim ti, ka je tou zdaj več nej moj problem.«
 »Čakaj, zdaj pa ne razmejz?«
 »Če razmejš ali nej – šče gnes mo se odpakivala.«
 »Odpakivala!? Pa ka si znorela!? Vej se pa tou tak ne dela! Polek toga: kama pa spoj leko ideš?«
 »K enomi drugomi.«
 »K drugomi!?!«
 »Ja, ka si pa mislo? Vej si pa nej edini na svejti.«
 »Boug mi pomagaj. Pa se ti je zmejšalo! Nika sam pravo, ka ti je nej bilou glij pri volej, pa sam že bivši. Leko si samo mislim, ka boš čez čas te pa njemi pravila: 'On je bijo bar moški, ti si pa duplin!'«
 »Pravila bom, ka bom pravila. Tvoja sreča de samo ta, ka te te več tou nede brigalo.«
 »Nikdar nemo razmo, kak si leko takša z moškimi. Za tebé so dobri samo te, gda so že bivši.«
 »Oprosti, dapa tūdi ge nemo nikdar razmila, kak ste leko moški takši z menov. Za vas sam prava samo tačas, ka si me želejte. Da pa me dobite, te pa delate z menov, kak bi bila stvar, nej pa človek.«

RADIO MONOŠTER
UKV (FM) 106,6 Mhz
Od pondejlka do sobote
od 16. do 17. vōre,
v nedelo
od 12. do 14. vōre.

Pismo iz Sobote

TELEVIZIJA

Vejndrik ste kaj čūli, kak smo se v Sloveniji zadnje mejsece edni z drugimi korili zavolo našoganacionalnogatevena? Boug moj, kak če bi stoj komi koga bujo. Najbole so koko-dakali naši najbole prejdnji politiki. Vej pa so telko gučali pa pisali vse koulivrat, kak če bi svejt rešavali pred kakšno katastrofo. Za koj je šlau? Ja, od toga, če se politika leko mejša v nacionalno televizijo ali pa se ne smej nut mejšati. Tisti, ka so bili prejdnji eške edno leto nazaj, so prajli, ka nikak nej. Tej, ka so zdaj že edno leto najbole prejdnji, pa so prajli, ka se mujs mora nut mejšati. Na, tou sam zdaj povedo trno na kratko pa brezi komplicejranja. Tou pa zato, ka so kak edni pa kak drugi prejdnji politiki gučali trno komplicejranje. Ka bi pa samo komplicejranje? Tisti, ka so vōminili nouvo ravnanje na našom teveni, so vōnajšli vcejlak nouvo matematiko.

- Gda té naš teve vōminimo, de za njegovo gledanje trbelo na mejsec polonje menje plačūvati. Zvūn toga bode več pisalo, ka se na teveni ponavla tisto, ka smo že leko vidli. Takšnoga več nede. Vse de vcejlak nouvo pa bole falo, - so tumačili, lidge pa so tou nouvoj matematiki kak birke kumali.

Trno bi biu veseli, če bi mi stoj leko taraztumačo, kak se leko za nika bole velkoga pa boukšoga plača polonje menje pejnež? Trno bi biu veseli, če bi mi stoj tou povedo. Tak brž bi si boukši pa bole velki auto kūpo, pa bi za njega plačo polonje menje kak pa za tistoga mojoga staroga. Tak včasini bi začno zidati vekši pa bole moderen ram, vejn bi zanga plačo pou menje, kak pa košta tisto moje srmaštvo, v sterom zdaj živem. Pa bi si eške zisko takšo slūžbo, v steroy bi polonje menje mogo delati za gnouk vekše pejne-

ze. Ka ste nouri, kak so čedni tej naši s tevenom pa s tou nouvo matematiko.

Dapa tou so zagnouk leko samo eške senje. Najūše pri tej senjaj, osolenimi z nouvo matematiko pa je tou, ka njim je vōrvalo več kak polonje Slovcov. Pravijo, ka človek mora senjati pa ka mora loviti svoje senje. Zatoga volo se žitek obrača naprej. Vcejlak nika drugo pa je vōrvati senjam, ka so je ništerni drugi senjali z oprejtimi očami, pa so nej vidli, ka je istina, ka pa nej. Zdaj samo eške leko čakamo tou novo čūdo. Ka nam li prinese? Leko pa nam kaj vkraj odnese? Od toga si ranč neškem brodit, ka bou, gda se prebidijo iz senjanja z oprejtimi očami.

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je tō vejdlā dosta od toga praviti.

- Mujs trbej na referendumi glas dati za nouvo televizijo. Vej pa ta je nej nika vrejdnā. Naš gospoud so gnes gučali, ka se naša televizija mujs mora vōminiti. Mujs mora nouvi vōter popiniti. Vej pa je tou nej mogouče! Na teveni nega drugoga, kak samo seks, seks pa nika drugo kak samo seks! Tou se mora gnouk enjati, je pravo naš gospoud, - je letejla pena kouli nje, kak kouli najbole zmantranoga konja.

- Kak pa vaš gospoud tou vse znajo, ka telko seksa geste na teveni, - sam nej mogo držati gezika pri miri. - Leko ga seks tak miga, ka samo takšo vidi? Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je nej na tou nika prajla. Samo eške bole je začala fudati. Kuman tam na dvouri si je na glas zbrodila, ka takšim kak sam ge, po referendumi več nede sloboudno gledati slovenskoga tevena. Na, bar nikšen hasek mo emo od mojoga dugoga dzejika.

Miki

5. ŠTREKLJEVA NAGRADA MARIJI KOZAR MUKIČ

25. septembra smo z ljudskimi pevci z Gorejnoga Senika bili srečni, ka smo leko sprvodili na dalečno paut Marijo Kozar Mukič, stero so na

velko svetili na Gorjanskem v občini Komen, skrak pri talanjski granici. V centri vesi se je napuno velki plac z lidami, steri se spravljajo s kulturo, z umetništvom, z življenjom svojoga naroda. Kamera na kameri, fotoaparati so tak li bliskali, štab radia se je pa vöspakivo za živo oddajo. Se ne spaumnim, ka bi bila gdasvejta na takšnom svetki, steri je pripravljen zatau, da bi se na tak način priznalo delo enoga samoga človeka. In zdaj se je tou zgodilo zavolo Porabske Slovenke.

Marijo Kozar Mukič, Maričko, smo svetili - v organizaciji občine Komen, Javnoga sklada za kulturo, odbora za Štrekljevo nagrado - kak letos najbolja zaslužno za tau nagrado. Na dve rokaj bi nej mogla prišteti, kelkokrat se je čülo njeno ménje. Njau je pozdravlo Jože Horvat, sekretar Ministrstva za kulturo R Slovenije, pa župan občine Komen Uroš Slamič. Posaba sam bila vesela zatau, ka so zvöjn odlični domanji skupin, gorejnijesenički pevci tü leko pozdravljali s trejmi seničkimi pesmimi (Ančika prebudi se, Sem biu na vasi, Snoč nam je

ta nouč) Marijo Kozar, vej pa korenjé njéne pokojne matere so pognale na Gorejnjom Seniki. Najlepši tau programa smo leko preživeli, gda je župan Uroš Slamič prejk dau Štrekljevo nagrado Mariji po tistim, ka smo leko čüli ceniti njeno delo. V porabskom geziki bi se zvekšoma etak čülo: „Marija Kozar Mukič je diplomirana etnologinja (néprajzkutató) pa lerenca, profesoric a slovenskoga gezika. Narodila se je 8. marci-

uša 1952 v Budimpešti, gde se je šaulala pa zgotauvila srejdnö šaulö tü, si je nabrala mauč za včenje etnologije (néprajz) in slovenščine na ljubljanski Filozofski fakulteti. Pa go je düjšna potrejba, lübezen do svojoga naroda nazaj pripelala na Vogrsko. Kak drzni (merész) ftič s svojimi skritimi senjami, se je od leta 1979 vcejlak prejk dala etnologiji pa cejlomi duhovnomi (szellemi) bogastvi Slovincov na Vogrskom, ka je garancija, ka se ohrani, gora ostane mali slovenski narod v maurji vogrskoga naroda. Slovenski muzej Avgusta Pavla v Monoštri je bogatejši z njeno stalno razstavov "Slovinci v okolici Monoštra". Slovenske oddaje Madžarskoga radia dela že prejk dvajsti lejt. Kak lerenca slovenskoga gezika je tri lejte včila etnologijo na Visoki pedagogiški šauli v Szombathelyu. Izredno vrejdnost ma njeno znanstveno raziskovalno (tudományos kutató) delo. Napisala je dvejstau znanstvenih in poljudno-znanstvenih spisov, člankov, šest knjig v slovenskom pa vogr-

skom geziki. Najvekšo vrejdnost znamanöja Etnološki slovar Slovincov na Madžarskom. Pomagala je pri pripravu knjig za šaularske mlajše Spoznavanje slovenstva od 1. do 4. razreda pa od 7. do 10. klasa. Vküp je postavila štiri menše knjige v dvaujom geziki Etnologija Slovincov na Madžarskem. Njene žile pa želja, ka bi vse več zvejdla od naši starcov, go silijo, ženejo med lüstvo. Vej pa mauč za svojo delo od dneva do dneva dobi ranč iz življenja Porabskih Slovincov. Vse ka vözvej od indašnji časov, postavi pred svejt, zbere dosta dokumentov, drüga dela. Ranč paul leg njeni tröjdvov, njenoga preciznoga, izredno temeljtoga dela je Porabje gratalo najpola globoko, najbolja podraubnoma raziskana pokrajina zvöjn meje Slovenije, gde živejo Slovinci.

Občinstvo prireditve, med njimi nagrajenka Marija Kozar Mukič z županom občina Komen Urošem Slamičem

Marija Kozar Mukič s svojim delom pomaga slovenske samouprave, kulturno-cerkveno življenje pa tau, naj se vej, sto smo bili pa sto smo mi Porabski Slovinci, se pravi ona je vseposedik kreda s svojim delom. Zatau bi na kratko leko prajli: „Drzna ptica Slovincov na Madžarskem je dobitnica Štrekljeve nagrade.”

Med svetkom sam si na tejm trla glavau, kak leko poznajo njeno delo tak daleč, vejpa dostokrat čöjam, ka v Ljubljani

nisterni ranč ne vejo za nas, Porabske Slovence. Gospaud Aleksander Peršolja, steri pomaga kulturno življenje tam živeči Slovincov, pa je najbolja noso na srci, naj Štrekljevo nagrado letos dobi Marija Kozar, mi je na porabsko rejč obrnjeno etak gončo: „Vejte, mi, steri živemo pri granici, na krajma rosaga, nas dosta bola brigajo zvöjn meje živeči Slovinci. Več časa smo si zmišlavalu o tejm, naj bi gospa Marija Kozar Mukič dobila nagrado Karla Štreklja, depa od nikoga smo nej dobili prijavo, predlog (javaslat) za tau. Tak sam se letos obrno na vas, naj staupi Slovenska zveza. Vejpa Marijino delo, stero opravla zatau, naj se vej pa bau dola zamerkanö, kak so živelu indasvejta Slovinci v Porabji, fejs na velko cenimo. Vsi razikovalci (steri so ijrašnji, priznani po vsej

Sloveniji) našoga odbora pri občini Komen za Štrekljevo nagrado so bili zatau, naj ta nagrada pride med Porabske Slovence. Gvüšen sam, ka ta nagrada tü dá energijo, mauč Mariji pa vöjpmam, ka stoj drügi tü dobi volo iskati erbijo prejk velki brgaw živeči Slovincov v Porabji.....”

Čestitamo pa se s srca lepau zavalimo za vse tröjde Mariji Kozar!

Klara Fodor

... DO MADŽARSKE

Železna županija se stara

V Železni županiji je po podatkih Državnega statističnega urada v prvi polovici leta umrlo več ljudi, kot se jih je rodilo. Med januarjem in junijem se je rodilo 1087 novorojenčkov, umlo pa je 1882 ljudi, torej skoraj 800 več, kot se jih je rodilo. Tudi število porok upade, v prvi polovici leta se je poročilo le 461 parov. Prav v generaciji med 20. in 24. leti, ko bi se mladi morali poročiti in si ustvariti družine, je najmanj žensk. Na 1000 moških je le 927 žensk. Staranje prebivalcev je po mnenju strokovnjakov povezano tudi s tem, da si mladi po pridobitvi diplome želijo najprej ustvariti eksistenco, in le po tem začnejo razmišljati o otroku.

Položaj vojvodinskih Madžarov pred Svetom Evrope

Več kot trideset evropskih poslancev je podprlo pobudo madžarskih poslancev v Strasbourgu, naj Svet Evrope sprejme sklep o zaskrbljujočem položaju manjšin v Vojvodini. Od Sveta Evrope zahtevajo, da se v Vojvodino pošljejo mednarodni poročevalci, ki bi raziskali primere kršenja človekovih pravic.

Po mnenju manjšinskega ministra Srbije in Črne gore Rasima Ljajiča je položaj vojvodinskih Madžarov spet aktualen predvsem zaradi predvolilne kampanje na Madžarskem. V intervjuju za vojvodinski Dnevnik je poudaril, da je to vprašanje postalo predmet notranjepolitičnih bojev na Madžarskem, kajti internacionalizacija položaja zamejskih Madžarov se uporablja kot sredstvo medstrankarskih bojev.

Koncert slovenskih pevskih zborov

15. oktobra prireja Zveza Slovincov na Madžarskem koncert slovenskih pevskih zborov. Na koncertu, ki bo v gledališki dvorani v Monoštru, bodo sodelovali MePZ KUD STC iz Ljubljane, Komorni MePZ Vladimir Močan iz Murske Sobote, MoPZ in MePZ Lipa iz Vač, ŽePZ Tonja iz Borovnice ter MePZ Avgust Pavel z Gornjega Senika.

KAK DRUGI GLEDAJO NA NAS...

Porabje smo prej mi. Mi, šteri živemo na Vogrskom pa smo vsigdar tū živeli. Samo ka smo mi nej Vaugri, naš materin jezik je nej vogrski, liki slovenski. Porabski Slovenci smo sploj skromni ljudje. Pa smo mi nika nej menje vredni kak na svejti kakša koli nacija. Mislimo samo na tau, kelko sposobni lūdi smo dali rosagi. Pa tau vse tak, ka smo nigdar nej v ne vejim kakšom bogastvi živeli. Depa pejnazge, bogastvo ne znamenūjeta tau, ka je stoj od toga automatično čeden tū. Gda je človek mladi, si ne premišlava od kaj takšoga. Gda si pa starejši, ti buma dostavse napamet pride. Tau je pa najbolje zatok, ka maš različna doživetja, vidiš, kak živijo drugi, vidiš, kak se oni držijo pa kak gledajo na nas. Geste dosta takši, steri tak pravijo, ka sem naprej mečemo, ka mi drūgo ne znamo, samo popejvati pa plesati. Leko ka so tomi medije malo tū krive, ka gda nas pokažejo, te mi vsigdar spejvamo pa plešemo. Tau pa ne kažejo, kak Porabski Slovenec žive vsakdanešnje svojo življenje, kak ške vse dosegniti.

Te dni sam mejla svoje madžarske prijatele na obiski. Živejo v Somboteli pa so po našoj Porabji nigdar nej ojdli, samo so se pelali prejk nistarni vasnic. Ge sam si pa gor djala, ka škejo ali nej, mogli do našo Porabje spoznati od Andovec do Gorenjoga Senika. Pa te smo se napautili. Tau je njim nej prauto bilau, vej je pa možak eden hirašen etnolog, njegva žena pa gospodarska strokovnjakinja. Leko ka sam naupek začnila, depa najoprvin sam njima pokazala Slovenski dom. Dostakrat čujem – po mojom nepravilno – ka je naš dom nej slovenski, ka tūj niške ne zna slovenski. Kakšo velko srečo sam mejla te den, tau ne morem povedati. Na recepciji je sejdla Aniko, ki je z Gorenjoga Senika valaun pa guči slovenski. Prosila sam go, naj mojima gostoma pokaže te dom, na steroga sam ge tak fejest ponosna. Pa

te je nam ona vse pokazala. Nej je šanaliva svoj čas pa se mi je samo tak segrejavalo

sem ges sploj ponosna bila za toga volo, ka so tau vsi naši Porabski Slovenci.

Dr. Imre Grafik in njegva žena na Verici

Zdaj se pa že šika ovaditi, sto so moji gostje. *Imre Gráfik* pa njegva žena *Marija Edelényi*. Gospaud Gráfik je dolgo lejt v Somboteli vodo županijski muzej Savaria. Njegva žena je pa iz Vojvodine, v Srbiji je končala univerzo.

• *Gospaud Gráfik, vi ste vsigdar v muzeji delali. Etak ste pa meli priliko raziskovati različne narode, njigvo življenje. Kelko znate od našega Porabja?*

»Moram priznati, ka sam Porabje nej globoko raziskavo. Bola Órség, ka po mojem zatok ne spadne daleč od Porabja.

Dostavse geste, ka je ranč takšo kak v Órségi. Zdaj, ka sam emo priliko videti cejlo Porabje, sam buma presenečeni. Čudovita je tūj narava, nika posebnoga geste tūj, ka indrik nega. Tau ne morem povedati, ka je ta falajček zemle ne vejim kak razvit, pa itak človeka

preseneti, ka gestejo penzioni, hoteli pa te tisti lidgé živijo iz turizma. Istina, ka so tau nej Porabski Slovenci, steri so se tūj nut sprajli, tūj prošperijajo. Žau, lūdi skrajek ne poznam, depa vidim, ka ste prijazni lūdje pa tau tū leko povejm, ka skromni.«

• *Marija, kak pa ti gledaš na nas, kakšo mnenje maš od nas?*

»Ge sama sam tū kak manjšinka živela doma v Srbiji. Tam v Senti (Zenta) sam živela kak Madžarka. Samo tisti leko čūti, kakša usoda je manjšinska, šteri je v tejm živo ali žive.

Slovenci se tū k Slovanom držijo. Po mojem so Slavi trdi lūdje, ne dajo se tak naleki. Leko se zgodi, ka za dosta lejt Slovenci na Vogrskom več nedo gučali svoj materni jezik, depa šege, kulturo zdržijo.

Rosag, v sterom živijo manjšine, je za toga volo bola bogati, kak če bi cejlak homogen bio. Dobro sam se počūtila pri vas. Nika čudovito sam preživela. Človek se je tak čūto, kak če bi doma bio.«

Irena Barber

MARIJA, POMAGAJ!

1. oktobra smo Gorenjesenčarje spet romali k Mariji na Brezje. Autobus se je napuno, največ je mladine bilau pa srednje generacije. Hvala Baugi, če bojo oni tau tadala pelali, ka so njine babice pa prababice začnile, stere so več stau kilometarov šle pejški na božo paut. Vūpajmo se, ka do tej mladi svojo deco tō pelali na prauško.

Najprva smo se stavili na Bledi in se z dvōma pletnama (čunakli) pelali na otok (sziget). Otok ima 1+98 stub. Poglednili smo si cerkvico, si zvonili z zvonom želja, spepejvali eno Marijino pesem in šli po naši poti tadale. Pot do Bohinja je bila čudovito lejpa. Predsednica Slovenske manjšinske samouprave Eva Lazar Mižer

je plačala karte gor na Vogel. Samo trgé so se bodjali gor pelati, vsi drugi pa smo nestrpno čakali, ka se odpelamo gor na velki breg. Ništarni so nej dobili sape od lepote, drugi pa od velkoga straja. Nekak se je zgloso pa pravo: »Zdaj se venak v nebesa pelamo!« »Bog moj,« pravi druga, »samo naj se te vauže ne vtrgnejo!«

A smo vredni prišli na to strmo skalo. Breg je 1922 metrov visiki, na pravi strani se vidi Triglav, šteri je 2864 metrov visiki. Se lepo vidi Bohinjsko

jezero pa skala iz stere teče slap (vízesés) Savica. Veselo je bilo gledati obraze, šteri so vse tou prvič leko vidli.

Zgučano smo meli sveto mešo na Brezjaj v štrtoj vōri, dapa že pred pau štrto smo bili pri toj lejpoj cerkvi. V štrtoj vōri sta pri oltari Marija Pomagaj da-

rūvala sveto mešo franciškanški opat in senički gospaud Ferenc Merkli. Bog njima plati, ka sta lepo molila za nas in za vse naše. Pesmarom in pesmaricam se lepo zahvalim, ker so preveč lepo spejvali v toj romarskoj cerkvi, štera je največja v Sloveniji. Cejli den smo bili na petaj, ali nišče je nej biu trūden.

Pred sveto mešo smo že naročili večerjo, da bi se nej samo v dūši okrepečali, nego tūdi telesno. Za tau je poskrbela predsednica samouprave. V

restavraciji smo se res okrepečali, ka smo takšo porcijo dobili, ka bi leko drva sejkat šli. Z Boga pomočjo smo se poslovili od toga lejpora romarskoga kraja in se pelali proti domi. Vsi smo prosili Marijo, naj nam pomaga in nas vodi. V imeni romarov bi se rada zahvalila gornjisenički slovenski smaoupravi, njeni predsednici Evi Lazar Mižer, Državni slovenski samoupravi in Javnomi skladi za narodne in etnične manjšine na Madžarskem za finančno pomoč, našomi župniki Ferenci Merklini pa za darūvano sveto mešo. Predsednica Eva Lazar se pa zahvaljuje Jožini Gyečeki, ki ji je dosti pomago pri organiziranji.

Vera Gašpar

OTROŠKI

Miki Roš

IZ MOJOGA DNEVNIKA

Ime mi je Janina. Kelko sam stara, vam ne ovadim, ka se takšo deklin ne spitalve. Leko pa vam povejm, ka eške ojdim v šoulo. Dnevnik sam začala pisati zato, naj ne pozabim, ka se mi je zgodilo v dnevaj mojoga življenja. Na, vej človek ne mora samo tak tapozabiti, ka se njemi je zgodilo. Dapa nigdar se ne vej. Dnevi mojoga življenja so se začali pisati, pa je zato tou moj dnevnik, ka se v njem piše od moji dnevaj.

DEN, KA JE NAŠOGA ATO BOLEJLA GLAVA

Dragi moj dnevnik, gnes sam zvedla, zakoj lidi glava boli. Pa sam zvedla tou tō, zakoj je na gnešnji pondejlek ranč našoga ato najbolje bolejša glava. Vejn, je vse tou z atovo glavou bilou zavolo nedele. Vej se pa vej, ka se nedela zove zato, ka se na té den nika ne dela. Pondejlek pa je tisti den, ka pride po nedeli. Na té den pa že dun trbej delati. Vej pa ne more biti vsikši den v človekovom žitki nedela. Zatoga volo je mojga ato bolejša glava. Kak naj ti tou taraztumačim, dragi moj dnevnik. Naš ata je takšen človek gé, ka njemi je nej vsigdar za delo. Kak naj ti tadale tumačim? Že vej! Naš ata je zato vrli človek, dapa gda ga zgrabi nikšna čudna ftrglivost, po

tistom njemi je nikak nej za delo. Ne more pa ne more si pomagati. Gda dela, dela za tri vōzraščene moške. Gda pa ga za tejlo zgrabi manjoust, je od njega menje haska kak od sedmi betežnikov. Na, ranč takšna manjoust ga je zgrabila že včera. Tak je ata vedo, ka de ga držala bar tri dneve. Zakoj ga boli glava? Kak ga ne bi, če pa telko dela ma, ka vō ne vidi, manjoust pa neške pa neške popistiti. Vej un obredi svoje delo za naprej pa za nazaj, dapa glava ga boli tadale. Vej nas od vsega toga tō glava boli. Vsikšoga v naši držini. Kak bi pa nej! Name, mamu, brata Andina pa sestro Zano glava boli zatoga volo, ka se sekejramo zavolo našoga ate. Kak se pa ne bi

sekejrali!? Vej smo ga pa cejli den poslūšali. Vej ga pa eške zdaj čujem, kak si na veliko zdijavle pa kak stonja.

- Jaj, jaj pa eške gnouk jaj! Kak name glava boli! Pa ka sam ge komi kaj lagvoga napravo? Delo pa čaka, pa li samo čaka. Eške se ga več samo od sebe vkūper znosi. Vse več dela me čaka, name pa tak boli glava. Jaj, jaj, jaj, sto de vse tou obredo namesto mene?

Dragi moj dnevnik, kak nej bi človeka bolejša glava? Gda takšno cejli den poslūšaš, te mujs mora glava boleti. Zdaj samo tou čakamo, naj manjoust tamine. Po tistom se ata k deli spravi, pa ga glava več nede bolejša. Vūpanje mamu, ka se tou brž zgodi.

TAKŠEN TOREK, KA JE GLAVA ENJALA BOLETI, DAPA SAMO ZA EDEN ČAS

Eške prva kak sam zajtrik pogejša pa šla v šoulo, sam nika vpamet vzela. Niške je nej več stonjo pa se skur djouko, ka ga glava boli. Rejsan, našoga ato je eden den prva, kak je mejla šegou, tapistila manjoust. Znouva se je prijō dela. Zatoga volo ga je več nej bolejša glava. Na, tak je nas domanje tō več nej bolejša glava.

- Demo, demo, - nas je gono z mesta. - Brž trbej pogesti zajtrik. Mlajši v šoulo, mi vekši pa delat. Demo, demo, žitek je nej nedela pa svetek!

Dragi moj dnevnik, vej je pa vcej-

lak ovakšen človek grato. Gda sam prišla iz šoule, sam ranč nej eške redno obeda pogejša, že je prišo iz službe pa nam tadale tumačo, kak se trbej ravnati v žitki. Vej pa je žitek nej nedela pa svetek, gelibar? Tak je mogo moj brat Andi brž po obedi našomi ati pomagati pri deli kouli rama.

- Naj ne čaka na vūtro, ka leko obrediš že gnes, - njemi je tumačo ata, gda sta se kcu spravala, ka drva skladata na kūp. - Tou narediva trno brž, ka naja po tistom drugo delo čaka. Demo, demo, brž, ka se čaka, - je biu silen kak vijer.

Začnila sta je skladati, pa bi je vejn sklala tō. Dapa

nesreča nigdar ne počivle. Pa je pri nas doma tō tak. Ranč sam poglednila vō na okno. Trno brž sta skladala tiste falate, samo naj nas v zimi ne zebe. Vidla sam, ka se je ata prigno, ka gore vzeme edno prkau. Naš Andi je ranč edno takšno prkau dejvo na kūp. Dapa nej go dobro gori djau. Počujsnila se je ranč na atino glavou.

- Jaj, jaj pa eške gnouk jaj! Kak name boli glava. Pa ka sam ge komi lagvoga naredo, - se spitalve z zavezano pa bolečo glavou.

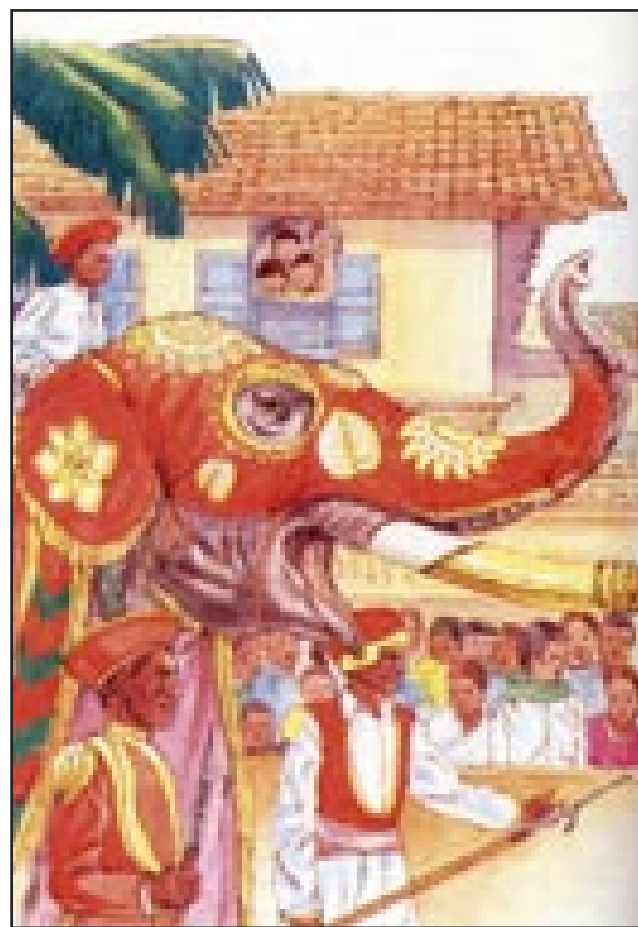
Ge pa se nika ne spitalvem. Ge eške kak dobro vej, ka je sila nikak nej dobra.

Zgodbe o živalih – 13. oktober

Kataragamski sloni

KOTIČEK

Šri Lanka je ime otoške države, ki kakor da je nos Indije, vendar ločen od nje s Palško ožino. Na jugu stoji mestece Kataragama. To ima ime po bogu, imenovanem tudi Murugan. Hindujska mitologija – in hinduizem je ena od glavnih vzhodnjaških religij – predstavlja Murugana kot otroka, ki se je rodil iz Šivovega tretjega očesa in ki ga je vedno spremljal Ganapati, starejši bratec s slonjo glavou.

Zaradi tega brata je razumljivo, zakaj je na okopih kataragamskega svetišča, posvečenega Muruganu, nameščenih sto slonov iz mavca, poslikanih z modro barvo. Poleti, na praznik, ob katerem meščani izkažejo čas temu bogu, gre skozi mesto sprevod 50 slonov, simbolov mogočnega Ganapatija, pred njimi pa skupine plesalcev in plesalk. Sloni imajo okle ovite s pozlačenimi etuiji in »oblečeni« so v sukno, izvezeno z zlatimi in srebrnimi nitmi. Največji debelokožec stopa po preprogi, ki jo odvijajo pred njim, verniki pa mu z obeh strani pahljajo zrak s pavjim perjem. Na hrbtu ima pritrjen baldahin, na katerem je postavljen pod strešico kip boga.

Hanibalovi sloni

Hanibal, Hamilkarjev sin, je bil junaški kartaginski vojskovodja. Delal je težave Rimljanom, vendar so ga ovirali debelokožni sloni. Njegova vojska je namreč imela na voljo oddelek debelokožnih slonov, ki naj bi bili v pomoč pri napadih na sovražnika. Njihova moč je bila nekako tolikšna kakor moč oklopnih vozil v modernih vojnah.

Ko je leta 218 pred našim štetjem Hanibal prekorčil Alpe, da bi premagal Rimljane, je imel teh 37 slonov s seboj. A medpotoma jih je polovica poginila.

KAUT

MLAŠEČI

VSIGDAR SAM BUSŠOFER STO BITI

Nejdavnek ste leko šteli v novinarju od ednoga šoferja, šteri je že v penziji pa od tauga kak je on gnauksvejta vozo tisti autobus, šteri je v Mursko Soboto odo. Zdaj pa odi v Soboto autobus vsakši ponedjek, dapa razlika je tau, ka tauga eden mladi šofer vozi, *Tibor Dončec* ali po domače Bružin Tibi.

• *Kak si ti šofer grato na autobusi?*

»Dja sam že te vedo, ka busšofer baudem, gda sam ešče mali bijo. Zato, ka je moj oča tō tau delo. Vsakši zranjek sam se z autobusom pelo v šaulo pa se je meni tau povidlo. Že te sam se tak odlaučo, kakoli baude, dja busšofer baudem.«

• *Ešče tak se ti je tō vidlo, ka busšoferge so nej dosta doma, vsigdar so na pauti?*

»Prvin je zato malo ovak bilau, te so eden den delali, drugi den so doma bili. Zdaj je tau že malo ovak, zato ka že več trbej delati kak prvin pa za volo tau-ga sam malo doma. Dje tak, ka cejli keden delam od zazranka do večera.«

• *Delo doma pa taustane?*

»Pa vejš, ka taustane, drugi za mene nede delo. Tau je nej tak léko, kak dosta lūdi misli, ka busšoferji se samo vozijo gora pa dola. Dje mejsec, gda osemnajset dnevov delam pa nej osem vōr, liki deset pa petnajset. Če pa v posebno vožnjo dem, te leko, ka samo za štirdvajsti vōr pridem domau. Dapa dje tak tō, ka na več dni dem, če kama bola daleč demo.«

• *Tak vejš, ka gda si osnovno šaulo končo, si se v obrtno šaulo ušo včit za ključavničara. Kak tau?*

»Zato, ka busšofer samo od edendvajsti lejt leko baudeš. Dočas sam se vōnavčo edno maštirjo pa sam sodačijo tō vōzaslūžo.«

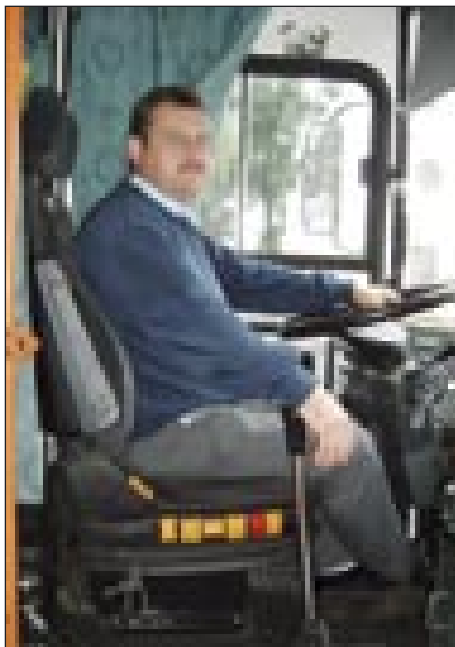
• *Kelko lejt že voziš autobus?*

»K leta junija mo emo petnajsto obletnico.«

• *Gda si v službo stano, prvo paut v stero ves si pelo z autobusom?*

»Najprvin sam tak začno, ka sam s starejšim šoferom odo, zato ka sam se včiti mogo kartice vōdavati. Najprvo paut, gda sam že sam ušo, te sam na Verico pelo.

Te je ešče dobro bilau. V ednom mejseci smo osem, devet dni delali pa smo že meli vōre. Zato ka smo zazranka začnili pa drugi den zazranka smo taknjali. Tau je štirdvajsti vōr bilau, tak ka se je tau tō štelo, ka smo počivali. Tau se je zdaj malo spremenilo, zato ka zdaj samo tisti čas računajo, ka vozimo, drugo nej. Ešče tak tō nej, če na več dni demo.«

• *Kak si se počūto, gda si najprvin za volan vseu pa si pelo lūstvo?*

»Špajns je bilau, zato ka se je te ešče več lūstva vozilo z autobusom kak zdaj. Telko mesta je bilau samo na busi, ka sam naprej vōvido na okno. Kaulivrat je vse lūstvo bilau, dostakrat sam ešče volan nej mogo redno kauli obračati.«

• *Kelko kilometrov si vozo te čas?*

»Pred petimi lejtami sam emo že dvejstau petdeset gezero, k tauma zdaj že pa vcuj leko dejamo dvejstau gezero. Tak ka zdaj sam že pomalek petstau gezero kilometrov naredo.«

• *Emo si težave tō v tej petnajsti lejtaj?*

»Največ za volo vrejmena. V zimi, gda je sneg dolaspadno, proto Verici pa Andovci je nej léko bilau pelati. Bilau je tak, ka sam se nazaj počujnsno z brga. Človek pri pameti mora biti, gda je v busi puno lūstva, zato ka sam zanjé tū dja odgovoren.«

• *Ka se tebi pri tom vidi, ka autobus voziš?*

»Tau, ka vsigdar dem pa nejsam med štirimi stenami. Pa po dosti lejpi krajina sam odo, gde bi ovak nikdar nej odo, če bi nej bijo šofer.«

• *Zdaj gdeti voziš?*

»Zdaj v Sombotel odim na den dvakrat. Dapa če se tū v Varaši šteri autobus pokvari, te na mesto tistoga tō dja dem, če trbej.«

• *V Mursko Soboto tō odiš?*

»Zdaj še odimo, dapa tau ka kak dugo, tau ne vejš, zato ka spoj malo lūstva se pela. Vsakši ponedjek v osmi demo pa v devetj vōri smo v Soboti. Popoudne v pau štrtoj dem nazaj.«

• *Ka delaš te čas v Soboti?*

»Šetam se po varaši, ka bi leko drugo delo. Ali sam pa v busi pa počivam.«

• *Kelko lūstva se pela v Soboto na keden?*

»Leko povejm, ka zvekšoga je prazen bus. Vsakši mejsec prvi ponedjek je senje v Soboti, tašoga reda pet, šest potnikov se pela, dapa tau je te že spoj dosta.«

• *Kelko trbej plačati za karto, če se v Soboto pelamo?*

»1500 forintov ta pa nazaj iz Varaša.«

• *Ka misliš, zaka je tak malo potnikov?*

»Po mojom zato, ka če stoj kūpūvat de, te se s svojim autonom pela, drugo pa tau, ka od zazranka do večera je zato malo dugi čas.«

• *Zvūn Sobote odiš inan tō v Sloveniji?*

»Skur po cejlj Sloveniji sam odo že, zato ka Slovenska zveza od nas prosi vsigdar autobus, če kama dejo.«

• *Te je teba tau velka pomauč, ka znaš slovenski, nej?*

»Tau gvūšno. Leko bi več tō znau, kak znam, dapa odati bi me zato nej mogli. Človek pozabi tō, zato ka sam dosti med Madžari. V službi tō pa doma tō. Slovenski bola samo te gučim, če domau dem v Števanovce k materi.«

• *Tau si pravo, ka ti si se že te odlaučo, ka busšofer baudeš, gda si ešče mali bijo. Zdaj ešče tō tak brodiš, kak te?*

»Če stoj tašo službo ma, ka rad pa z veseldjom dela, te volo ešče sledkar tū ne zgibi. Meni je tau, ka autobus vozim, nej trūd ali taša služba, ka človek komik čaka, naj osem vōr dolaprteče. Dja tau rad delam pa mo delo tō, če dobim zdravniško dovoljenje cejlak do penzije.«

K. Holec

»Mavrica« razstavlja v Monoštru

Od 30. septembra do 30. oktobra je v razstavnem prostoru Slovenskega kulturnega in informativnega centra v Monoštru na ogled likovna razstava Kulturno-likovnega društva Mavrica iz Novega mesta. Slikarska skupina je nastala

konzul R Slovenije v Monoštru Marko Sotlar, ki se je s predstavniki novomeške delegacije pogovarjal tudi o možnostih sodelovanja med Monoštrum in Novim mestom. V kulturnem programu na otvoritvi so sodelovali člani pevske skupine

Na otvoritvi razstave je zapela pevska skupina »Vaški zvon«

leta 1996 na pobudo nekaterih upokoencev, ki so se želeli slikarsko izobraziti in izražati. Glavno pobudo za nastanek skupine je dala ga. Zofka Kobe, mentor skupine je pa že takrat postal novomeški slikar Marijan Maznik. Ustanovnih članov je bilo šest, danes sestavlja skupino osemnajst rednih članov. Skupina je najprej delovala v okviru Društva interesnih dejavnosti upokoencev Novo mesto, leta 2003 pa je ustanovila svoje društvo z imenom Kulturno-likovno društvo Mavrica Novo mesto. Razstavljaajoče likovnike so v Monošter pospremili tudi kulturni animator društva Maks Starc, predstavnik občine Novo mesto gospod Škerlj in direktor novomeškega kulturnega centra Janez Pezelj. Od njih smo zvedeli precej tudi o sami Dolenjski in središču pokrajine Novem mestu, ki se lahko pohvali z eno najbogatejših zbirk iz halštatske dobe v Evropi. Mesto je pred kratkim ustanovilo profesionalno gledališče, prizadevajo si pa, da bi dobili visoko šolo ter postali tudi škofijsko središče. V gospodarskem smislu spadajo med najbolj razvite občine, zahvaljujoč predvsem farmacevtskemu podjetju Krka in podjetju Revoz, ki je del Renaultovih podjetij. Razstavo je odprl generalni

»Vaški zvon«, ki so med drugim zapeli tudi »porabsko himno«, katere besedilo je napisal Jože Vild, dolgoletni predsednik društva upokoencev Murska Sobota. Tudi do tokratnega srečanja in razstave je prišlo po njegovih zaslugi.

M. S.

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062

Tisk:

EUROTRADE
PRINT d.o.o.
Lendavska 1
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.